

ПЛАТОНОВА Інесса Олегівна

УДК 351:339.9.012

**РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Харків – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті цивільного захисту України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор
РОМІН Андрій Вячеславович,
доктор наук з державного управління, професор
Національний університет цивільного захисту
України, начальник факультету пожежної безпеки.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
ДАЦІЙ Надія Василівна,
Поліський національний університет (м. Житомир),
професор кафедри економічної теорії, інтелектуальної
власності та публічного управління;

кандидат наук з державного управління, доцент
МИКОЛАЄЦЬ Анатолій Петрович,
Міжрегіональна академія управління персоналом (м.
Київ), професор кафедри публічного адміністрування.

Захист відбудеться «18» лютого 2021 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61024, м. Харків, вул. Лермонтовська, 28, ауд. 3 (1-й поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94.

Автореферат розісланий «18» січня 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. С. Грабар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Глобалізація зовнішньоекономічних відносин суб'єктів господарської діяльності спричинила структурні зміни в розвитку національних економік країн світу і визначила стратегію економічного розвитку на основі формування та ефективного використання державних механізмів, як на рівні світової та національної економік, так і безпосередньо, на рівні окремих підприємств. Дієвість та ефективність функціонування існуючих моделей таких відносин залежить від дії механізмів нормативно-правового, організаційно-економічного, кадрового, ресурсного, фінансового забезпечення та регулювання. Глобальна економічна кризи вплинула не лише на міжнародні ринки, але зачепила і національні економіки, що, зокрема, негативно вплинуло на зовнішньоекономічну діяльність.

Важливим науково-методичним завданням в період поглиблення процесу глобалізації є розробка ефективних механізмів державного регулювання, орієнтованих на нівелювання проблем, пов'язаних із нарощуванням всіх видів ресурсів забезпечення зовнішньоекономічної діяльності. Це обумовить досягнення високої ефективності їх функціонування на міжнародних ринках та створення умов для сталого економічного розвитку національної економіки. Закономірною стає необхідність дослідження процесу формування і активізації дії ефективних механізмів забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, як особливого чинника сталого економічного розвитку держави та специфічного показника ефективності експортно-імпортних операцій підприємств.

Загальнометодологічні аспекти функціонування зовнішньоекономічної сфери та проблеми розвитку зовнішньоекономічної діяльності розглядалися переважно зарубіжними ученими. Результатам фундаментальних досліджень цієї проблеми присвячені праці таких вчених, як Т. Мен, А. Монкрет'єн, А. Сміт, Д. Рікардо. Пізніше їх вчення набули подальшого розвитку у працях Л. Клейна, В. Леонтьєва, Ф. Модильяні, П. Самуельсона, Е. Хекшера, Б. Оліна.

Особливості формування й розвитку зовнішньоекономічної діяльності в період глобальних трансформаційних перетворень висвітлені у роботах українських учених В.Бодрова, І.Бураковського, В.Вергуна, О.Власюка, В.Гейця, І.Грицяка, Н. Даций, Ю.Козака, В.Ковалевського, В.Козика, В.Мазуренко, Ю.Макогона, А.Миколайця, Л.Панкової, Ю.Пахомова, А.Роміна, А.Румянцева, Ф.Рут, С.Сьоміна, А.Філіпенка, О.Шниркова.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених питанням розвитку механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, поза увагою науковців залишились такі аспекти: удосконалення нормативно-правового механізму та формування інституційно-організаційного підходу до регулювання розвитку зовнішньоекономічної сфери на сучасному етапі державотворення, оптимізація механізмів державного регулювання питань зовнішньоекономічної діяльності регіонів в контексті трансформаційних перетворень та інтернаціоналізації економіки, шляхи підвищення ефективності та дієвості механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в процесі європейської інтеграції. Це зумовило вибір даної теми, структурну та логічну побудову та цільову спрямованість дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота здійснена в рамках науково-дослідної теми навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (державний реєстраційний номер 0118U01007). Внесок автора полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням євроінтеграційного вектора розвитку України.

Мета й завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є наукове обґрунтування теоретичних засад та практичних пропозицій з удосконалення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Для досягнення мети дослідження було вирішено такі *завдання*:

- систематизувати теоретичні положення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- висвітлити принципи положення організації державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної сфери;
- дослідити історичні передумови, етапи формування механізмів державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної сфери;
- визначити сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної сфери та особливості формування державних механізмів її регулювання;
- здійснити аналіз нормативно-правового механізму зовнішньоекономічної політики на сучасному етапі державотворення;
- узагальнити зарубіжний досвід функціонування державних механізмів реалізації зовнішньоекономічної діяльності;
- запропонувати комплекс заходів з модернізації інституційно-організаційного забезпечення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах;
- визначити шляхи оптимізації механізмів державного регулювання питань зовнішньоекономічної діяльності регіонів в контексті трансформаційних перетворень та інтернаціоналізації економіки;
- обґрунтувати шляхи підвищення ефективності та дієвості механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в процесі європейської інтеграції.

Об'єкт дослідження-зовнішньоекономічна діяльність в Україні.

Предмет дослідження– розвиток механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Методи дослідження.Методологічна основа даної дисертаційної роботи полягає в комплексному системному використанні сукупності спеціальних методів та загальнонаукових прийомів дослідження, які ґрунтуються на сучасних засадах політичної, управлінської та економічної науки.

Зокрема, методи діалектичної і формальної логіки використано для дослідження теоретичних засад формування механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, визначення основних тенденцій розвитку зовнішньоекономічної сфери, дослідження особливостей формування державних механізмів її регулювання (розділ 1). Методи групування, порівняння та синтезу

використано для узагальнення основних зарубіжних підходів до формування та розвитку механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; оцінки нормативно-правового механізму регулювання розвитку зовнішньоекономічної сфери в сучасних умовах, здійснення аналізу інституційно-організаційного забезпечення механізмів реалізації державної зовнішньоекономічної політики (розділи 1, 2). Статистичні методи використано для ідентифікації взаємозв'язків між окремими явищами та процесами (розділ 2). Методи спостереження та аналогії застосовані для обґрунтування необхідності підвищення ефективності та дієвості механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в контексті європейської інтеграції, а синтезу та наукового абстрагування – для визначення шляхів реформування організаційно-економічного механізму реалізації державної зовнішньоекономічної політики на регіональному рівні відповідно до європейських стандартів (розділ 3). Для візуального подання результатів дослідження було використано графічний і табличний методи (розділи 2, 3).

Емпіричну й інформаційну основу дисертаційної роботи становлять нормативно-правові акти України з питань зовнішньоекономічної діяльності, матеріали монографій та наукових публікацій, аналітичні й статистичні дані, результати власних проведених досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному узагальненні і новому вирішенні наукового завдання обґрунтування теоретичних засад, розробки науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні, що розкриваються в наступних положеннях:

уперше:

- обґрунтовано інструментарій реалізації механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності через: затвердження обґрунтованих, комплексних, національних, регіональних і місцевих програм інституційно-правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності; впровадження загальнонаціональної комплексної стратегії удосконалення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, стратегії підвищення конкурентоспроможності та економічного розвитку субрегіонів, національної стратегії інституційно-правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності; розроблення концептуальних положень, а саме концепції формування та розвитку зовнішньоекономічної політики, концепції кластерної політики, концепції поетапної міжнародно-правової інтеграції України у світовий торговельний простір на засадах СОТ з урахуванням вектора європейської та євроатлантичної інтеграції; розроблення єдиної методики проведення моніторингу розвитку зовнішньоекономічної сфери;

удосконалено:

- підхід до формування сучасного нормативно-правового забезпечення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на засадах: адаптації чинного українського законодавства до міжнародних норм та стандартів; впровадження єдиного державного регуляторного акта у сфері зовнішньоекономічних відносин – Кодексу Законів України про зовнішньоекономічну діяльність, в якому на довгострокову перспективу

визначатимуться основні організаційні, податкові, валютні, економічні, адміністративні, контрольні, інформаційні та інші засади реалізації зовнішньоекономічної політики держави; розроблення загальнодержавної стратегії розвитку нормативно-правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України; впровадження Дорожньої карти оптимізації сучасних механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; розроблення нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання процесу квотування зовнішньоекономічної діяльності; прийняття законодавчого документу, який би регулював виключно зовнішньоекономічну діяльність регіону; розроблення узагальненого нормативного акта щодо упорядкування заходів нетарифного регулювання експортно-імпортних операцій; створення закону «Про зовнішньоекономічну безпеку», що сприятиме процесу інтеграції регіонів України в світове господарство та забезпечить відповідність зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам України;

- механізм інституційно-організаційного забезпечення процесу реалізації державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності за рахунок: створення координуючого наукового органу міжвідомчого характеру спеціальної компетенції з правових питань зовнішньоекономічної діяльності; запровадження ефективної організаційної структури побудованої за функціональним принципом; модернізації системи підготовки та перепідготовки високопрофесійних кадрів; реалізації реінжинірингу робочих процесів; функціонування єдиної дієвої електронно-інформаційної бази; створення моніторингово-аналітичних підрозділів та посилення інформаційно-консультаційних структур; встановлення персональної дисциплінарної відповідальності працівників; розроблення організаційно-економічного механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю регіону; реалізації системи спостереження, оцінювання та аналізу прийнятих рішень, яка передбачає поточний щомісячний моніторинг та щорічні аналітичні звіти щодо реалізації зовнішньоекономічної політики; побудови інтегрованої інституційної матриці систематизації процесу державного управління у сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності; створення Центру контролю та координації зовнішньоекономічного розвитку регіону; впровадження механізму розмежування функцій регулювання і контролю між окремими органами управління зовнішньоекономічною діяльністю;

дістали подальшого розвитку:

- підходи щодо класифікації існуючої системи принципів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів шляхом її доповнення принципами: диспозитивності; варіативності; несуперечливого протекціонізму; планування за цілями й оцінювання за результатами; «управління управлінням» на засадах методології контролінгу, який на основі інтеграції функцій базового комплексу державного управлінського впливу забезпечує адаптивне вдосконалення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та підвищує якість державного управління;

- понятійно-категорійний апарат теорії державного управління шляхом уточнення змісту поняття «механізми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності», що являють собою складну комплексну взаємопов'язану систему підходів, методів, форм, прийомів, функцій, інструментів

та засобів організації управлінських процесів, що застосовуються в межах складових зовнішньоекономічної політики держави стосовно різнохарактерних операцій суб'єктів господарювання на зовнішньому ринку, спрямованих на підтримку зовнішньоекономічних зв'язків та ефективної участі країни в процесах міжнародного поділу праці відповідно до національних інтересів.

Практичне значення одержаних результатів. В дисертаційній роботі сформульовані теоретичні положення та обґрунтовані практичні рекомендації, які спрямовані на подальший розвиток механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Основні висновки та ідеї дослідження відповідають рівню конкретних пропозицій, які придатні для впровадження в практику управління для органів державної влади.

Практичні рекомендації використані Комітетом з питань економічного розвитку Верховної Ради України під час розробки сучасного нормативно-правового забезпечення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної сфери на засадах розроблення: загальнодержавної стратегії розвитку нормативно-правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України; нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання процесу квотування зовнішньоекономічної діяльності; законодавчого документу, який би регулював виключно зовнішньоекономічну діяльність (довідка № 09-14/12-88(7651) від 11.12.2019 р.). Науково-методичні розробки та рекомендації щодо удосконалення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні використані Київською обласною радою у процесі підготовки програм розвитку Київської області до 2027 року (довідка № 208/71-03 від 24.04.2019 р.).

Результати дисертаційного дослідження, а саме: уточнення змісту поняття «механізми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності», підходи щодо класифікації існуючої системи принципів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів використовуються при викладанні навчальної дисципліни «Політика європейської інтеграції» за програмою підготовки магістрів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» у Національному університеті цивільного захисту України (акт № 13 від 20.11.2020 р.).

Особистий внесок здобувача. Теоретичні обґрунтування, практичні рекомендації, висновки та пропозиції, отримані в ході проведення досліджень, розроблено здобувачем самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації пройшли апробацію на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях, серед яких: «Економічна система країни в контексті міжнародного співробітництва: стан та перспективи розвитку» (Львів, 2019 р.), «Економічна політика та механізми господарювання: сучасний стан, проблеми, перспективи» (Київ, 2019 р.), «Публічне управління в системі координат: демократія, децентралізація, місцеве самоврядування» (Мелітополь, 2019 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 8 наукових працях загальним обсягом 3,05 друк. арк., у тому числі 4 – статті у наукових фахових виданнях України з державного управління, 1 – стаття в науковому періодичному виданні іноземної держави, 3 тезах конференцій.

Обсяг та структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 251 сторінка, з них – 212 сторінок основного тексту. Дисертація містить 3 таблиці, 5 додатків. Список використаних джерел містить 370 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, її зв'язок із напрямками, програмами і темами наукових досліджень. Сформульовано мету і завдання дослідження, схарактеризовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено апробацію основних положень.

У першому розділі – «Теоретико-методичні засади формування та реалізації механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності» – систематизовано теоретичні положення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; висвітлено принципові положення організації державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної сфери; досліджено історичні передумови, етапи формування механізмів державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної сфери.

Запропоновано власне авторське визначення дефініції «механізми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності» що являють собою складну комплексну взаємопов'язану систему підходів, методів, форм, прийомів, функцій, інструментів та засобів організації управлінських процесів, що застосовуються в межах складових зовнішньоекономічної політики держави стосовно різнохарактерних операцій суб'єктів господарювання на зовнішньому ринку, спрямованих на підтримку зовнішньоекономічних зв'язків та ефективної участі країни в процесах міжнародного поділу праці відповідно до національних інтересів.

Розроблено власну класифікацію методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності за такими ознаками: формою впливу; характером; способом здійснення; призначенням; терміном дії з визначенням певного набору інструментів, що використовуються з метою регулювання зовнішньоторговельної діяльності й формують змістове наповнення кожної класифікаційної групи. Обґрунтовано перспективність впровадження детального плану зовнішньоекономічної політики, який би включав усі ці засоби регулювання в органічному їх поєднанні для проведення вискооефективної, стимулюючої політики підвищення зовнішньоекономічної діяльності.

Доведено необхідність розвитку механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні на основі принципів: розумної достатності; селективності й доповнення; простоти та компактності; не протиріччя; прогресуючого адміністративного дерегулювання; диспозитивності; варіативності; структуралістичності.

Виділено періоди історичного становлення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: період появи перших міждержавних договорів у сфері торгівлі та становлення «князівського законодавства» за часів Київської Русі (IX-XV ст.); поява кодифікованих актів Литовської держави, Речі Посполитої, Козацько-гетьманської держави,

регулювання окремих аспектів зовнішньоекономічної діяльності нормами Магдебурзького права в Україні (XV-XVII ст.); розвиток законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності під час перебування українських земель у складі Російської імперії (XVIII ст. – 1917р.); формування законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності за часів Української Народної Республіки (1917-1918 рр.); розвиток законодавства у сфері здійснення зовнішньоекономічної діяльності на території України під час її перебування у складі СРСР (1919-1985 рр.); правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності в період перебудови, інтенсифікація зовнішньоекономічної діяльності та відкриття вітчизняних ринків (1986-1991 рр.); пошук ефективної моделі правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах встановлення незалежності (1991-2003 рр.); розроблення та систематизація вітчизняного законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності у контексті інтеграційних намірів України щодо вступу до СОТ (2003-2008 рр.); нинішній час – перманентний процес гармонізації вітчизняного законодавства у сфері здійснення зовнішньоекономічної діяльності із вимогами системи угод СОТ.

У другому розділі—«Оцінка сучасного стану розвитку механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні» –визначено сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної сфери та особливості формування державних механізмів її регулювання;здійснено аналіз нормативно-правового механізму зовнішньоекономічної політики на сучасному етапі державотворення;узагальнено зарубіжний досвід функціонування державних механізмів реалізації зовнішньоекономічної діяльності.

З'ясовано, що ефективність дії сучасних механізмів реалізації зовнішньоекономічної діяльності стримується внаслідок: політичної нестабільності; фінансово-економічної кризи; неузгодженості та суперечливості законодавства у зовнішньоекономічній сфері; нерозробленості єдиних чітких стандартів, методик та механізмів реалізації зовнішньоекономічної діяльності; неузгодженості та недостатності належних механізмів координації її окремих ключових складових; відсутності чітко визначеної, послідовної державної політики у зовнішньоекономічній сфері; незахищеності зовнішньоекономічної сфери від лобіювання; застарілості механізмів взаємовідносин центру з регіонами та регіонів між собою; недієвості стратегій та програм розвитку зовнішньоекономічної діяльності; багаторазової трансформації центрального органу відповідального за розвиток зовнішньоекономічної діяльності, нечіткості і розмитості меж компетентності та відповідальності; нехтування міжнародним досвідом реалізації механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; відсутності практики, розуміння необхідності та спроможності держави залучати висококваліфікованих консультантів для здійснення аналізу ефективності реалізації зовнішньоекономічної діяльності; недосконалості системи навчання та підвищення кваліфікації кадрів, а також неефективності системи управління персоналом.

Передбачено результативність на основі принципів цілеспрямованості, комплексності та поетапності: впровадження Дорожньої карти оптимізації сучасних механізмів реалізації зовнішньоекономічної діяльності; реалізації Державної програми розвитку зовнішньоекономічної сфери; впровадження

загальнонаціональних та регіональних Стратегій реалізації механізмів зовнішньоекономічної політики; прийняття Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання стану платіжного балансу України”; розробки та ухвалення на державному рівні Концепції розвитку зовнішньоекономічної сфери, яка б відповідала євроінтеграційним тенденціям нашої держави.

Доведено пріоритетність прийняття закону «Про економічну безпеку», який би регулював серед інших сфер заходи щодо забезпечення зовнішньоекономічної безпеки регіону, що сприятиме процесу інтеграції регіонів України в світове господарство та забезпечить відповідність зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам України.

Встановлено, що цінним досвідом з точки зору його імплементації у національну практику реалізації механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є: наявність дієвого інформаційного забезпечення, що здійснюється спеціальними державними установами; поєднання фіскальних важелів впливу з технічними, екологічними, санітарними та фітосанітарними стандартами і вимогами до захисту внутрішнього ринку та прав споживачів від небажаної зовнішньої конкуренції; впровадження стратегії відкритості зовнішньоекономічної політики, орієнтованої на розширення економічних зв'язків із зарубіжними партнерами, залучення іноземного капіталу в економіку країни та створення спеціальних економічних зон і відкритих економічних регіонів.

У третьому розділі – «Напрями вдосконалення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах євроінтеграційних викликів» – запропоновано комплекс заходів з модернізації інституційно-організаційного забезпечення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах; визначено шляхи оптимізації механізмів державного регулювання питань зовнішньоекономічної діяльності регіонів в контексті трансформаційних перетворень та інтернаціоналізації економіки; обґрунтовано шляхи підвищення ефективності та дієвості механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в процесі європейської інтеграції.

Зауважено, що сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності в Україні вимагає поєднання функцій державного та недержавного її регулювання з метою розвитку комерційної дипломатії, що передбачає створення системи інституцій, спрямованої на забезпечення національних комерційних інтересів. З'ясовано, що попит на ефективне інституційне середовище в забезпеченні зовнішньоекономічної діяльності регіонів вже наявний, при цьому, потрібною є підтримка локальних ініціатив підприємців, відтак запропоновано шляхи вдосконалення системи державного регулювання розвитку зовнішньоекономічних зв'язків: законодавче закріплення політики розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіонів; створення концепції розвитку зовнішньоекономічної діяльності України та регіонів; залучення до процесу розробки політики розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіонів України представників бізнесу; створення спеціалізованої організації щодо розвитку зовнішньоекономічної діяльності в регіонах України; створення єдиного Всеукраїнського центру

інвестиційних проектів пріоритетних для регіонів інвестиційних об'єктів; посилення відповідальності посадових осіб, що очолюють відділи розвитку зовнішньоекономічної діяльності при обласних державних адміністраціях через внесення відповідних коректив у посадові інструкції.

Доведено, що оптимізація організаційної та функціональної структури державних органів з питань зовнішньоекономічної сфери має передбачати: запровадження ефективної організаційної структури, що побудована за функціональним принципом; забезпечення підвищення аналітичної їх спроможності шляхом налагодження ефективного та своєчасного обміну інформацією, розширення використання інформаційних рішень, методів аналізу та обробки масивів даних, системи аналізу та управління ризиками в процесі виконання своїх функцій; мінімізацію впливу людського фактору та автоматизацію процесів під час виконання стандартизованих оперативних завдань, концентрацію ресурсів на інтелектуальних методах контролю і запобігання порушенням у сфері зовнішньоекономічного законодавства; перегляд підходів до системи добору кадрів, розвитку вмінь та навичок співробітників, їх стимулювання і заохочення до добросовісного та ініціативного виконання обов'язків, які ґрунтуються на найкращих світових практиках. Зауважено, що розробка та впровадження програми розвитку інформаційної інфраструктури має передбачати: розробку та впровадження організаційної структури, побудованої за функціональним принципом; консолідацію державних органів, раціональне використання їх кадрових та матеріальних ресурсів; розробку системи інформаційної взаємодії з міністерствами та відомствами; повноцінний розвиток електронних сервісів та автоматизації всіх процедур; запровадження автоматизованих аналітичних платформ, що проводять збір інформації, її аналіз, виявлення корупційних ризиків; забезпечення відкритості державних структур через оприлюднення узагальнюючих (статистичних) показників з основних напрямків її діяльності. Відзначено, що з метою удосконалення інституційного механізму реалізації державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності доцільним є: створення моніторингово-аналітичних підрозділів та посилення інформаційно-консультаційних підрозділів; забезпечення якісних консультацій у сфері зовнішньоекономічного законодавства на місцях; упровадження публічно-громадського контролю через налагодження співпраці уряду з інститутами громадянського суспільства, зокрема, недержавними аналітичними центрами.

Підкреслено, що іншим напрямом посилення контрольної функції держави та підвищення ефективності діяльності державних органів економічного контролю у сфері зовнішньоекономічної діяльності, зважаючи на загрозливі розміри тіньових оборотів та рівень корумпованості в країні, має бути реорганізація державної системи контролю шляхом зменшення кількості державних контролюючих (і особливо фіскальних) органів та об'єднання функцій контролю за фінансовими потоками від всіх без винятку видів діяльності шляхом створення окремого міжвідомчого митно-податкового контролюючого органу прямого підпорядкування Раді Національної безпеки і оборони України, який би мав право на здійснення оперативно-пошукової та перевіркової роботи на підприємствах та в установах будь-якої форми власності, за всіма видами фінансово-економічної діяльності, в тому числі й зовнішньої торгівлі. Зауважено, що зростання рівня

соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення рівня життя населення є неможливим без створення цілісної концепції регіональної зовнішньоекономічної політики, яка б враховувала сучасні зміни у зовнішньоекономічному середовищі.

Підкреслено, що в сучасних умовах основними цілями та завданнями державної зовнішньоекономічної політики в регіонах України повинні бути: збільшення обсягів виробництва і забезпечення економічного зростання; вирівнювання соціально-економічних і фінансових умов розвитку регіонів; забезпечення та становлення фінансових і економічних гарантій місцевого самоврядування; стимулювання інноваційної та інвестиційної активності регіонів через запровадження комплексу ефективних фіскальних інструментів; розширення податкового простору регіонів, за рахунок державної підтримки вітчизняних виробників. Запропоновано принципи державного регулювання зовнішньоекономічної політики на регіональному рівні, а саме: встановлення чіткого взаємозв'язку між регіональною зовнішньоекономічною політикою та основними цілями і завданнями соціально-економічного розвитку регіону; рівні права та повноваження усіх регіонів в зовнішньоекономічній сфері; недопущення встановлення рівня податків і зборів, що порушують єдиний економічний простір України і, зокрема, прямо або побічно обмежують вільне пересування в межах території України товарів (робіт, послуг), або фінансових коштів.

Зважаючи на необхідність забезпечення фінансової спроможності регіонів України в умовах проведення адміністративно-територіальної реформи, наголошено на пріоритетності впровадження стратегії розвитку інститутів регіонального менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, яка має включати стратегічні цілі, тактичні завдання, принципи, функції, методи, напрями, інститути, оцінку результативності її реалізації. Сформовано пропозиції щодо: впровадження інформаційних технологій в практику регіональних органів з питань зовнішньоекономічної сфери; вдосконалення механізму співпраці та взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності з регіональними органами влади; реалізації національних та регіональних цільових програм з питань зовнішньоекономічної діяльності; розроблення методики формування системи регіонального зовнішньоекономічного планування.

Запропоновано методичний підхід до формування механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, заснований на гармонізації інтересів держави та регіонів, який базується на таких компонентах: цілі, інституційне забезпечення, повноваження державних та місцевих органів влади, адміністративно-управлінські функції територіальних органів державної влади, критерії та показники ефективності зовнішньоекономічної діяльності в регіоні, ризики і загрози її реалізації, напрями, механізми, інструменти, оцінка результативності. Визначено вимоги котрим має відповідати державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності на регіональному рівні: має будуватися на теоретичних підходах до проблем розвитку регіону; не повинне суперечити основним напрямам регіональної політики; повинне відповідати основним напрямам державної зовнішньоекономічної політики.

Аналізуючи податкову практику та чинне законодавство зауважено, що в Україні засоби податкового стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності практично не використовуються, за винятком деяких податкових пільг у межах

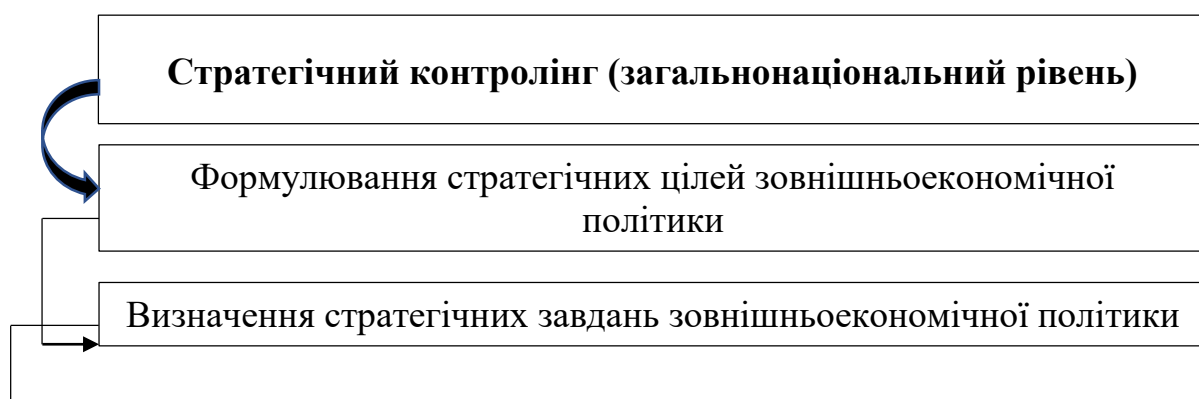
спеціальних режимів оподаткування технопарків. Зазначено, що податкові реформи мають набирати нового змісту й сприяти формуванню ефективної системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності, яка враховувала б особливості соціально-економічного розвитку України, стан реформування економіки, рівень конкурентоспроможності вітчизняного виробництва.

З урахуванням геополітичної та внутрішньої ситуації в Україні передбачено необхідність у зосередженні основних заходів митної стратегії на: прогнозуванні, своєчасному виявленні, попередженні й нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці; забезпеченні безпеки митного простору; радикальному поліпшенні зовнішньоторговельного середовища шляхом вдосконалення методів і механізмів реалізації митної політики України.

Наголошено на тому, що основні напрями митної політики для забезпечення національних інтересів повинні враховувати: адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу, норм і правил СОТ; забезпечення умов для сталого економічного зростання та конкурентоспроможності експортного потенціалу країни; поліпшення інвестиційного клімату, підвищення ефективності інвестиційних процесів; подолання «тінізації» зовнішньої торгівлі через реформування податкової системи, припинення відпливу капіталів за кордон; забезпечення стабільних надходжень до державного бюджету; забезпечення екологічної безпеки; забезпечення продовольчої безпеки; захист внутрішнього ринку від недоброякісного імпорту; активізацію участі в міжнародних економічних і фінансових організаціях; забезпечення необхідних умов для реалізації прав інтелектуальної власності.

Встановлено, що головною метою модернізації митно-тарифної системи має бути забезпечення її відповідності завданням перспективного розвитку галузей і секторів економіки країни. Для досягнення цієї мети розроблено заходи щодо: підвищення ефективності митного тарифу за рахунок його диференціації; розвитку та вдосконалення митної інфраструктури, що дозволить здійснювати ефективніше митне адміністрування; розробки і встановлення оптимального рівня імпорتنих мит з метою підвищення інвестиційної привабливості окремих галузей української промисловості і сільського господарства; збереження необхідного рівня тарифного захисту окремих галузей, що мають низьку конкурентоспроможність; лібералізації імпортного тарифу на товари, які в Україні не виробляються або виробляються в недостатній кількості, або незадовільної якості та які необхідні для зниження загальноекономічних витрат; вдосконалення автоматизованих систем митного контролю та митного оформлення вантажів, включаючи систему електронної обробки митних декларацій.

Охарактеризовано механізм контролінгу заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (рис. 1).

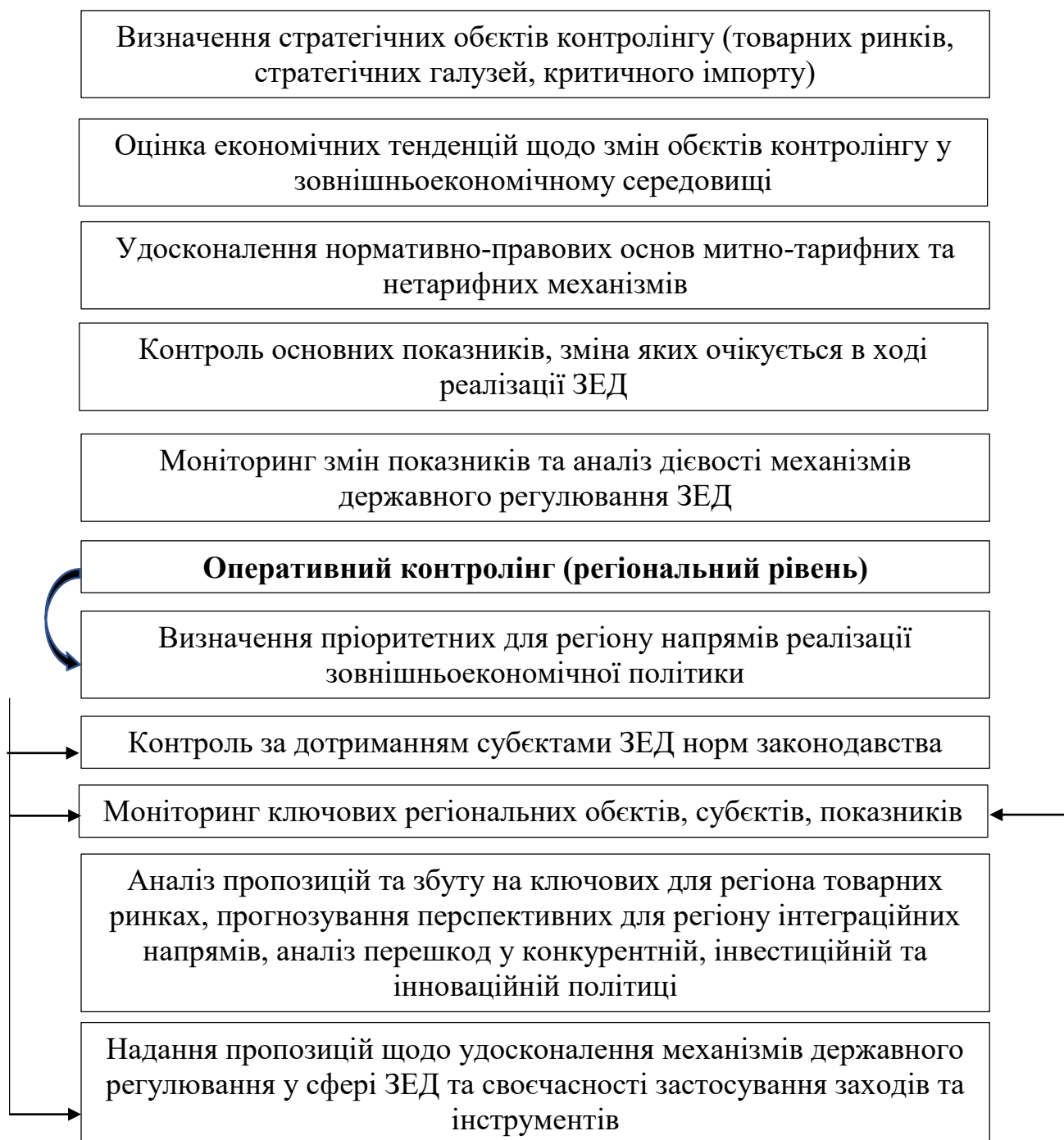

Рис. 1. Концептуальна модель функціонування контролінгу в системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Аргументовано потребу у формуванні загальнодержавної системи інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, необхідною умовою ефективного функціонування якої є формування єдиного інформаційного простору шляхом створення: широкої мережі інформаційно-консультативних служб; автоматизованого міжвідомчого координаційного інформаційно-аналітичного центру для забезпечення спеціальних механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Визначено умови його запровадження і ефективного функціонування, до яких віднесено: удосконалення системи індикаторів ринків, кількісно-якісних

характеристик економічних процесів внутрішнього і зовнішнього середовища; запровадження системи інформаційної підтримки управлінських рішень за вибраним сценарієм застосування механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; забезпечення оперативною і аналітичною інформацією щодо стану ключових товарних ринків, напрямів застосування державної цільової програми регулювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності; інформування щодо відібраних характерних суб'єктів ринку для аналізу дії державних регуляторів тощо.

До переваг вищезазначеного механізму в системі державного управління віднесено: узгодження цілей і програм розвитку; розмежування відповідальності між органами державного управління; інтеграція регуляторних ефектів всіх рівнів і функцій управління навколо об'єкту державного регулювання; впорядкування функцій суб'єктів регулювання та визначення міри відповідальності; створення єдиного інформаційного середовища прийняття рішень для розробки і впровадження регуляторних заходів з метою цілеспрямованого впливу на напрями та оперативність змін ключових параметрів; оптимізація та координація інформаційних потоків для забезпечення потреб системи управління.

Кадрове забезпечення системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності передбачено реформувати шляхом: модернізації системи підготовки та перепідготовки високопрофесійних кадрів; введення у ВНЗ та коледжах системи оцінювання рівня професійної майстерності самих викладачів; підготовки нового покоління освітніх стандартів і навчальних матеріалів найвищої якості; повсюдного створення різних форм продовження самоосвіти; введення в коледжах і ВНЗ загально-обов'язкової для всіх напрямів та спеціальностей дисципліни «зовнішньоекономічна діяльність»; створення серії телевізійних передач, що на регулярній основі висвітлюють особливості та проблемні аспекти зовнішньоекономічної сфери, в т. ч. освітньо-пізнавальних телевізійних ігор і вікторин.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено вирішення важливого наукового завдання наукового обґрунтування теоретичних засад та практичних пропозицій з удосконалення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

1. Введено в науковий обіг державного управління дефініцію «механізми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності» що являють собою складну комплексну взаємопов'язану систему підходів, методів, форм, прийомів, функцій, інструментів та засобів організації управлінських процесів, що застосовуються в межах складових зовнішньоекономічної політики держави стосовно різнохарактерних операцій суб'єктів господарювання на зовнішньому ринку, спрямованих на підтримку зовнішньоекономічних зв'язків та ефективної участі країни в процесах міжнародного поділу праці відповідно до національних інтересів.

2. Висвітлено принципові положення організації державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної сфери. Передбачено доцільність розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні на основі принципів: диспозитивності

(кожен має свободу вибору шляхів та напрямів реалізації власного внутрішньоторговельного потенціалу); варіативності (передбачає наявність вільного вибору набору організаційно-правових інструментів регулювання зовнішньоекономічної діяльності); структуралістичності (формує багаторівневість здійснення та регулювання зовнішньоекономічної діяльності та дає змогу виокремити для більш глибокого пізнання його сутності стійкі зовнішньоекономічні зв'язки між її складовими елементами, що пов'язують їх у ціле на різних рівнях (мікро-, мезо-, макро-, мета-, мегарівні).

3. Досліджено історичні передумови, етапи формування механізмів державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної сфери. Виділено періоди історичного становлення державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: зовнішньоекономічна діяльність за часів Київської Русі; зовнішньоекономічна сфера часів Великого князівства Литовського та Речі Посполитої; розвиток законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності під час перебування українських земель у складі Російської імперії; формування законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності за часів Української Народної Республіки; зовнішньоекономічна діяльність на території України під час її перебування у складі СРСР; правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності в період перебудови, інтенсифікація зовнішньоекономічної діяльності та відкриття вітчизняних ринків; пошук ефективної моделі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах встановлення незалежності; розроблення та систематизація вітчизняного законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності у контексті інтеграційних намірів України щодо вступу до СОТ; нинішній час – перманентний процес гармонізації вітчизняного законодавства у сфері здійснення зовнішньоекономічної діяльності із вимогами системи угод СОТ.

4. Визначено сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної сфери та особливості формування державних механізмів її регулювання. Виділено проблеми, котрі стримують розвиток зовнішньоекономічної діяльності: застарілість механізмів взаємовідносин центру з регіонами та регіонів між собою; нечіткість стратегій та програм розвитку зовнішньоекономічної діяльності; багаторазова трансформація центрального органу відповідального за розвиток зовнішньоекономічної діяльності, нечіткість і розмитість меж компетентності та відповідальності; нехтування міжнародним досвідом реалізації механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; відсутність практики, розуміння необхідності та спроможності держави залучати висококваліфікованих консультантів для здійснення аналізу ефективності реалізації зовнішньоекономічної діяльності; недосконалість систему навчання та підвищення кваліфікації кадрів, а також неефективна система управління персоналом.

5. Здійснено аналіз нормативно-правового механізму зовнішньоекономічної політики на сучасному етапі державотворення. Доведено необхідність невідкладного реформування зовнішньоекономічної сфери, створення цілісного, збалансованого, стабільного зовнішньоекономічного законодавства шляхом системної узгодженості положень нормативно-правових актів України, що має

базуватись на відповідній Концепції реформування зовнішньоекономічної сфери в Україні.

В тому числі, передбачено результативність на основі принципів цілеспрямованості, комплексності та поетапності: впровадження Дорожньої карти оптимізації сучасних механізмів реалізації зовнішньоекономічної діяльності; реалізації Державної програми розвитку зовнішньоекономічної сфери; впровадження загальнонаціональних та регіональних Стратегій реалізації механізмів зовнішньоекономічної політики; прийняття Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання стану платіжного балансу України”; розробки та ухвалення на державному рівні Концепції розвитку зовнішньоекономічної сфери, яка б відповідала євроінтеграційним тенденціям нашої держави.

6. Узагальнено зарубіжний досвід функціонування державних механізмів реалізації зовнішньоекономічної діяльності. Встановлено, що загальними тенденціями у процесі реалізації механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності багатьох зарубіжних країн є: послідовна, продумана та цілеспрямована політика держави у вибраному напрямі; дотримання норм єдиного нормативного документа у цій сфері; наявність дієвого інформаційного забезпечення, що здійснюється спеціальними державними установами; формування розгалуженої системи зовнішньоекономічних зв'язків; функціонування розвинутої системи фінансування і страхування зовнішньоекономічної діяльності; наявність досконалої нормативно-правової бази; забезпечення економічної безпеки країни; розвиток великих корпоративних структур, в основному вертикально-інтегрованих, що зосереджують в собі необхідні підрозділи для наукових досліджень та дослідно-конструкторських робіт; використання промислово-фінансових конгломератів; запровадження тарифних ставок; реалізація політики захисту внутрішнього ринку; підтримка високого рівня соціальних стандартів; наявність податкових пільг та знижок за умови прибутковості; модернізація податкових інструментів стимулювання підприємництва.

7. Запропоновано комплекс заходів з модернізації інституційно-організаційного забезпечення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах. Відзначено, що з метою удосконалення інституційного механізму реалізації державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності доцільним є: створення моніторингово-аналітичних підрозділів та посилення інформаційно-консультаційних підрозділів; забезпечення якісних консультацій у сфері зовнішньоекономічного законодавства на місцях; упровадження публічно-громадського контролю через налагодження співпраці уряду з інститутами громадянського суспільства, зокрема, недержавними аналітичними центрами.

8. Визначено шляхи оптимізації механізмів державного регулювання питань зовнішньоекономічної діяльності регіонів в контексті трансформаційних перетворень та інтернаціоналізації економіки. Запропоновано методичний підхід до формування механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, заснований на гармонізації інтересів держави та регіонів, який базується на таких компонентах: цілі, інституційне забезпечення, повноваження

державних та місцевих органів влади, адміністративно-управлінські функції територіальних органів державної влади, критерії та показники ефективності зовнішньоекономічної діяльності в регіоні, ризики і загрози її реалізації, напрями, механізми, інструменти, оцінка результативності.

9. Обґрунтовано шляхи підвищення ефективності та дієвості механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в процесі європейської інтеграції. Аргументовано потребу у формуванні загальнодержавної системи інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, необхідною умовою ефективного функціонування якої є формування єдиного інформаційного простору шляхом створення: широкої мережі інформаційно-консультативних служб; автоматизованого міжвідомчого координаційного інформаційно-аналітичного центру для забезпечення спеціальних механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях:

1. Платонова І.О. Сучасний стан нормативно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вісник Національного університету цивільного захисту України* : зб. наук.пр. Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2017. Вип. 2 (7). С. 73-78. (Серія "Державне управління").

2. Платонова І.О. Аналіз тенденцій розвитку механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на сучасному етапі державотворення. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua>.

3. Платонова І.О. Теоретичні засади механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 13-14. С. 125 - 129.

4. Платонова І.О. Інституційний фактор розвитку державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія: Державне управління. 2020. Т. 31 (70) № 3. С. 170-174.

Стаття в науковому виданні інших держав:

5. Platonova, I. Application of methods of state regulation of foreign economic activity in the context of activation of integration processes of Ukraine. *East journal of security studies*. Vol 4. № 1 (2019). P. 203-211.

Тези конференцій:

6. Платонова І.О. Зарубіжний досвід державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та можливості його використання в Україні. *Економічна система країни в контексті міжнародного співробітництва: стан та перспективи розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Львів, 31 серпня 2019 року). ГО «Львівська економічна фундація». Львів: ЛЕФ, 2019. С. 93-94.

7. Платонова І.О. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах інтеграції України у світовий економічний простір. *Економічна політика та механізми господарювання: сучасний стан, проблеми, перспективи: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених* (м. Київ, 31 серпня 2019 р.). К.: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2019. С. 37-38.

8. Платонова І.О. Історія становлення та розвитку механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Публічне управління в системі координат: демократія, децентралізація, місцеве самоврядування: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції* (18 жовтня 2019 року, Мелітополь, Україна) / відп. ред. Ортіна Г.В. – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. С. 376-379.

АНОТАЦІЯ

Платонова І. О. Розвиток механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний університет цивільного захисту України, Харків, 2020.

У дисертації систематизовано теоретичні положення стосовно механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Надано власне авторське визначення дефініції «механізми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності». Визначено основні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності та досліджено особливості формування державних механізмів її регулювання.

Узагальнено основні зарубіжні підходи до формування та розвитку механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та доведено перспективність адаптації до українських реалій кращого світового досвіду стосовно впровадження стратегії відкритості зовнішньоекономічної політики, орієнтованої на розширення економічних зв'язків із зарубіжними партнерами, залучення іноземного капіталу в економіку країни та створення спеціальних економічних зон і відкритих економічних регіонів.

Удосконалено підхід до формування сучасного нормативно-правового забезпечення механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Розроблено підходи до формування концептуально-цілісних механізмів інституційно-організаційного забезпечення процесу реалізації державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Розроблено концептуальні положення стосовно збалансування інструментарію реалізації механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Висвітлено принципові положення організації державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної сфери. Досліджено історичні передумови, етапи формування механізмів державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної сфери. Визначено шляхи оптимізації механізмів державного регулювання питань зовнішньоекономічної діяльності регіонів в контексті трансформаційних перетворень та інтернаціоналізації економіки. Обґрунтовано шляхи підвищення

ефективності та дієвості механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в процесі європейської інтеграції.

Ключові слова: механізми державного регулювання, зовнішньоекономічна діяльність, зовнішньоекономічна політика, зовнішньоекономічна сфера.

АННОТАЦИЯ

Платонова И. А. Развитие механизмов государственного регулирования внешнеэкономической деятельности в Украине. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук государственного управления по специальности 25.00.02 - механизмы государственного управления. - Национальный университет гражданской защиты Украины, Харьков, 2020.

В диссертации систематизированы теоретические положения относительно механизмов государственного регулирования внешнеэкономической деятельности. Предоставлено собственное авторское определение дефиниции «механизмы государственного регулирования внешнеэкономической деятельности». Определены основные тенденции развития внешнеэкономической деятельности и исследованы особенности формирования государственных механизмов ее регулирования.

Обобщены основные зарубежные подходы к формированию и развитию механизмов державного регулирования внешнеэкономической деятельности и доказана перспективность адаптации к украинским реалиям лучшего мирового опыта по внедрению стратегии открытости внешнеэкономической политики, ориентированной на расширение экономических связей с зарубежными партнерами, привлечение иностранного капитала в экономику страны и создание специальных экономических зон и открытых экономических регионов.

Усовершенствован подход к формированию современного нормативно-правового обеспечения механизмов государственного регулирования внешнеэкономической деятельности. Разработаны подходы к формированию концептуально-целостных механизмов институционально-организационного обеспечения процесса реализации государственного регулирования внешнеэкономической деятельности. Разработаны концептуальные положения относительно сбалансирования инструментария реализации механизмов государственного регулирования внешнеэкономической деятельности.

Освещены принципиальные положения организации государственного регулирования развития внешнеэкономической сферы. Исследована исторические предпосылки, этапы формирования механизмов государственного регулирования развития внешнеэкономической сферы. Определены пути оптимизации механизмов государственного регулирования вопросов внешнеэкономической деятельности регионов в контексте трансформационных преобразований и интернационализации экономики. Обоснованы пути повышения эффективности и действенности механизмов государственного регулирования внешнеэкономической деятельности в процессе европейской интеграции.

Ключевые слова: механизмы государственного регулирования, внешнеэкономическая деятельность, внешнеэкономическая политика, внешнеэкономическая сфера.

ANNOTATION

Platonova I. O. Development of mechanisms of state regulation of foreign economic activity in Ukraine.— Manuscript.

Dissertation on compétition of Candidate of Sciences degree in Public Administration by specialty 25.00.05 - public administration in the sphere of state security and protection of public order. - National University of Civil Defense of Ukraine, Kharkiv, 2020.

The dissertation systematizes the theoretical provisions concerning the mechanisms of state regulation of foreign economic activity. The author's own definition of the definition of "mechanisms of state regulation of foreign economic activity" is given. The basic tendencies of development of foreign economic activity are defined and features of formation of the state mechanisms of its regulation are investigated.

The main foreign approaches to the formation and development of mechanisms of state regulation of foreign economic activity are generalized and the prospects of adaptation to the Ukrainian realities of the best world experience concerning the implementation of the strategy of open foreign economic policy aimed at expanding economic ties with foreign partners, attracting foreign capital and special capital economic zones and open economic regions.

The approach to the formation of modern regulatory and legal support of mechanisms of state regulation of foreign economic activity on the basis of: adaptation of current Ukrainian legislation to international norms and standards; introduction of a single state regulatory act in the field of foreign economic relations; development of a national strategy for the development of regulatory and legal support for Ukraine's foreign economic activity; introduction of the Roadmap for optimization of modern mechanisms of state regulation of foreign economic activity; development of normative-legal acts aimed at regulating the quota process of foreign economic activity; adoption of a legislative document that would regulate exclusively the foreign economic activity of the region; development of a generalized normative act on streamlining measures of non-tariff regulation of export-import operations; development of the law "On foreign economic security.

Approaches to the formation of conceptual and holistic mechanisms of institutional and organizational support of the process of state regulation of foreign economic activity due to: creation of a coordinating scientific body of interdepartmental nature of special competence on legal issues of foreign economic activity; introduction of an effective organizational structure built on the functional principle; modernization of the system of training and retraining of highly professional personnel; functioning of a single effective electronic information base; creation of monitoring and analytical units and strengthening of information and consulting structures; establishment of personal disciplinary responsibility of employees; development of organizational and economic mechanism for managing foreign economic activity of the region; implementation of a system of monitoring, evaluation and analysis of decisions, which provides for current monthly

monitoring and annual analytical reports on the implementation of foreign economic policy; construction of an integrated institutional matrix of systematization of the process of public administration in the field of regulation of foreign economic activity; creation of the Center for control and coordination of foreign economic development of the region; introduction of the mechanism of delimitation of functions of regulation and control between separate bodies of management of foreign economic activity.

Conceptual provisions have been developed for balancing the tools for implementing the mechanisms of state regulation of foreign economic activity through: approval of sound, comprehensive, national, regional and local programs of institutional and legal support of foreign economic activity; implementation of a national comprehensive strategy to improve the mechanisms of state regulation of foreign economic activity, a strategy to increase the competitiveness and economic development of subregions, a national strategy for institutional and legal support of foreign economic activity; development of the concept of formation and development of foreign economic policy, the concept of cluster policy, the concept of gradual international legal integration of Ukraine into the world trade space on the basis of the WTO, taking into account the vector of European and Euro-Atlantic integration; development of a unified methodology for monitoring the development of the foreign economic sphere.

The principal provisions of the organization of state regulation of foreign economic development are highlighted. The historical preconditions, stages of formation of mechanisms of state regulation of development of foreign economic sphere are investigated. Ways to optimize the mechanisms of state regulation of foreign economic activity of regions in the context of transformational transformations and internationalization of the economy are identified. Ways to increase the efficiency and effectiveness of mechanisms of state regulation of foreign economic activity in the process of European integration are substantiated.

Keywords: mechanisms of state regulation, foreign economic activity, foreign economic policy, foreign economic sphere.

Відповідальний за друк *Ромін А.В.*

Підписано до друку 15.12.2020 р.
Формат 60х84 $\frac{1}{16}$. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Таймс. Тираж 100 прим.

Віддруковано з оригінал-макета в друкарні ФОП Леонов Д.С.
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80.